

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **I. K.K.**, v dovolacom konaní zastúpeného JUDr. Martou Huttovou, advokátkou so sídlom v Bratislave, Bezekova 13, proti žalovaným **1/ A. T.T.** a **2/ J. T.T.**, v dovolacom konaní zastúpených JUDr. Ivetou Balalovou, advokátkou so sídlom v Bratislave, Ružová dolina 10, o **vydanie nehnuteľností**, ktorá vec sa viedla na Okresnom súde Bratislava V pod sp.zn. 11 C 150/1991, o dovolaniach žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 2. decembra 2010 sp.zn. 3 Co 10/2007 a proti jeho uzneseniu zo 17. júna 2011 sp.zn. 3 Co 10/2007, takto

r o z h o d o l :

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 2. decembra 2010 sp.zn. 3 Co 10/2007 a jeho uznesenie zo 17. júna 2011 sp.zn. 3 Co 10/2007 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava V (ďalej iba „súd prvého stupňa“) rozsudkom zo 16. novembra 2006 č.k.11 C 150/1991-446 uložil žalovanému 1/ povinnosť vydať pôvodnému žalobcovi 1/ J. K. (ktorý dňa X. zomrel; poznámka dovolacieho súdu) a žalobcovi 2/ I. K. nehnuteľnosti v katastrálnom území R., zapísané na liste vlastníctva č. X. ako pozemky parc.č. 650 - záhrada vo výmere 457 m² a parc.č. 682 – orná pôda vo výmere 309 m², a žalovanému 2/ povinnosť vydať žalobcom 1/ a 2/ nehnuteľnosť v katastrálnom území R., zapísanú na liste vlastníctva č.X. ako parc.č. 651 – zastavané plochy a nádvorcia vo výmere 486 m², to všetko do 15 dní od právoplatnosti rozsudku. Žalobu v časti domáhajúcej sa vydania nehnuteľnosti zapísanej na liste vlastníctva

č. X. ako stavba súpisného čísla 244 na pozemku parc.č. 651, zamietol. Žalovaným 1/ a 2/ uložil povinnosť zaplatiť žalobcom 1/ a 2/ do 15 dní spoločne a nerozdielne náhradu trov konania v sume 79 269,-Sk (2 631,24 €). Na základe zisteného skutkového stavu dospel k záveru, že žalobcom vzniklo v zmysle § 2 ods. 1 písm. c/ a § 4 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách právo na vydanie nehnuteľností, vydania ktorých sa domáhajú, s výnimkou stavby súpisného čísla 244, ktorá v čase rozhodovania súdu už bola odstránená. Mal za to, že „akciu B“, v rámci ktorej bol právny predchodca žalobcov E. S. spolu so svojou rodinou v roku 1952 vysídlený z R. do vnútrozemia, treba považovať za politickú perzekúciu, resp. za postup porušujúci všeobecne uznávané ľudské práva a slobody, keď pri tejto „akcii“ štát získal nehnuteľnosti patriace právnemu predchodcovi žalobcov, ktoré potom predal právnym predchodcom žalovaných. Na inom mieste odôvodnenia svojho rozhodnutia uviedol, že vykonaným dokazovaním bolo nesporne preukázané, že právnym predchodcom žalobcov boli predmetné nehnuteľnosti v roku 1964 odňaté štátom bez právneho dôvodu, pretože listinu z 25. mája 1964 označenú ako „Zrušenie prídeltu pre nesplnenie prídellových podmienok“ treba považovať za nulitný akt. Bol totiž vydaný nielen v rozpore s Občianskym zákonníkom účinným od 1. apríla 1964, ale aj s ustanovením § 23 nariadenia č. 104/1945 Sb. SNR o konfiškovaní a urýchlennom rozdelení pôdohospodárskeho majetku Nemcov, Maďarov, ako aj zradcov a nepriateľov slovenského národa. Na základe takéhoto aktu štát sa nemohol stať vlastníkom predmetných nehnuteľností a následne tieto predať právnym predchodcom žalovaných. Z uvedeného vyvodil, že právní predchodcovia žalovaných nadobudli predmetné nehnuteľnosti v rozpore s vtedy platnými právnymi predpismi. Iné listinné dôkazy preukazujú podľa súdu prvého stupňa ďalej to, že právných predchodcov žalovaných štát ešte aj protiprávne zvýhodnil pred skutočnými vlastníkmi „v tom, že na nich previedol vlastnícke právo“. Žalobcovia 1/ a 2/ sa preto ako oprávnené osoby dôvodne domáhali voči žalovaným 1/ a 2/ ako povinným osobám vydania nehnuteľností, uzavrel súd prvého stupňa.

Krajský súd v Bratislave (ďalej iba „odvolací súd“) rozsudkom z 2. decembra 2010 sp.zn. 3 Co 10/2007 zmenil rozsudok súdu prvého stupňa v jeho napadnutej časti (ktorou bola žalovaným 1/ a 2/ uložená povinnosť plniť) tak, že žalobu zamietol. Žalobcovi uložil povinnosť zaplatiť žalovaným 1/ a 2/, do rúk ich zástupkyne, náhradu trov konania v sume 4 925,05 €. Pri zmene rozsudku súdu prvého stupňa vychádzal z toho, že právo žalobcu na vydanie vecí, ktoré štát síce prevzal bez právneho dôvodu, teda spôsobom, ktorý zákon č. 87/1991 Zb. považuje v svojom ustanovení § 6 ods. 2, časť vety za druhou čiarkou

za reštitučný dôvod, sa prekludovalo, pretože právni predchodcovia žalobcu v lehote šiestich mesiacov odo dňa účinnosti predmetného reštitučného zákona nevyzvali pôvodnú povinnú osobu J. T. na vydanie veci. Právna predchodkyňa žalobcu G. K. síce podala dňa 29. apríla 1991 na pošte výzvu na vydanie vecí adresovaných právnomu predchodcovi žalovaných J. T., podľa kópie obálky, v ktorej bola výzva zasielaná, ale adresa nebola presne uvedená. Podľa poznámky poštového doručovateľa adresát J. T. zásielku odmietol prijať z dôvodu, že mu nepatrí. Výzva bola síce zasielaná doporučené, nie však do vlastných rúk. Adresát zásielky nebol poštovým doručovateľom ani poučený o následkoch prípadného odmietnutia zásielky. Podľa odvolacieho súdu k účinnej výzve povinnej osoby na vydanie veci nedošlo ani listom advokáta

JUDr. D. R.

z 25. septembra 1991 adresovaným J. T.. Túto výzvu advokát síce urobil podľa jej obsahu v zastúpení právnych predchodcov žalobcu, k výzve však nebolo pripojené plnomocenstvo oprávňujúce advokáta na urobenie tohto úkonu. Navyše nie je zrejmé, či a kedy bola výzva J. T. zaslaná a či a kedy ju adresát prevzal. Keďže zákon č. 87/1991 Zb. neupravuje spôsob doručenia výzvy na vydanie veci, treba otázku jej doručenia analogicky posúdiť podľa príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku. Podľa odvolacieho súdu za výzvu v zmysle ustanovenia § 5 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. nie je možné považovať ani podanie žaloby na vydanie veci, i keď bola podaná na súde do šiestich mesiacov odo dňa účinnosti reštitučného zákona, a to jednak z dôvodu, že „nie je možné samotný návrh v danej veci považovať za výzvu“, a jednak preto, že žaloba bola pôvodnému žalovanému 2/ J. T. doručená až dňa 18. októbra 1991, teda po uplynutí lehoty šiestich mesiacov odo dňa účinnosti reštitučného zákona. Podľa odvolacieho súdu ale žaloba na vydanie vecí nemohla byť úspešná ani v prípade, že by bolo preukázané, že výzva na vydanie veci bola urobená včas. Mal totiž ta to, že z dikcie ustanovenia § 4 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. vyplýva, že v postavení povinných osôb nemôžu byť dedičia osôb, ktoré vec získali v rozpore s vtedy platnými predpismi alebo preto, že boli protiprávne zvýhodnení. Dodal, že súd v reštitučnom konaní nerozhoduje o neplatnosti zmluvy s účinkami ex tunc, ale o prechode nehnuteľnosti na pôvodného vlastníka s účinkami ex nunc, konkrétne od právoplatnosti svojho rozhodnutia. Z vykonaných dôkazov nemal odvolací súd za preukázané ani to, že by právny predchodca žalovaných nadobudol nehnuteľnosti od štátu v rozpore s vtedy platnými predpismi. Pre posúdenie veci z hľadiska ustanovenia § 4 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. je podľa odvolacieho súdu rozhodujúce, na základe čoho nadobudla vec osoba uvedená v tomto ustanovení. Ustálil, že „pre posúdenie prípadného rozporu nadobudnutia veci fyzickou osobou v danej veci nie je rozhodujúci

spôsob nadobudnutia veci štátom, ale je rozhodujúci spôsob nadobudnutia veci touto osobou“. Zmluvy, na základe ktorých získal právny predchodca žalovaných nehnuteľností do vlastníctva, boli uzavreté v súlade s vtedy platnými právnymi predpismi a nebolo preukázané ani to, že pri nadobudnutí nehnuteľností bol nadobúdateľ protiprávne zvýhodnený. Odhad ceny rodinného domu, urobený dňa 22. mája 1964 M. K., pracovníkom Západoslovenského Krajského národného výboru na sumu 2 482,32 Kčs, bol v súlade s vtedy platnou vyhláškou č. 73/1964 Zb. o cenách stavieb v osobnom vlastníctve a o náhradách pri vyvlastnení nehnuteľností, podľa ktorej pre určenie ceny rodinného domu bola, na rozdiel od neskorších úprav oceňovania nehnuteľností, rozhodujúca výmera obytnej plochy a zaradenie stavby do tej-ktorej triedy kvality a vek stavby.

Proti rozsudku odvolacieho súdu žalobca podal dovolanie. Navrhol napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Podľa žalobcu z ním v konaní uvádzaných skutočností, ktoré zopakoval i v dovolaní, ale ktorým odvolací súd nevenoval náležitú pozornosť, vyplýva, že jeho právni predchodcovia uplatnili svoje právo na vydanie vecí v súlade s príslušnými ustanoveniami zákona č. 87/1991 Zb. Odvolací súd sa podľa žalobcu riadne nevyrovnal s jeho tvrdením, že štát svojím postupom jednoznačne protiprávne zvýhodnil právnych predchodcov žalobcov pri získaní sporných nehnuteľností, ale ani s jeho námietkou vznesenou na pojednávaní 2. decembra 2010, že ak súd dospeje k názoru, že na danú vec nie je možné aplikovať špeciálny zákon č. 87/1991 Zb., treba žalobou uplatnené právo posúdiť podľa všeobecného predpisu, Občianskeho zákonníka. Dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu je podľa žalobcu nepredvídateľné, nedostatočne odôvodnené a spočívajúce na nesprávnom právnom posúdení veci. Žalobca popiera aj správnosť záveru odvolacieho súdu, že právo na vydanie nehnuteľností sa prekludovalo. Podmienky stanovené odvolacím súdom pre účinnosť doručenia výzvy na vydanie vecí nemajú oporu v reštitučnom predpise. Odvolacím súdom prijatý záver je podľa žalobcu účelový, lebo obchádza cieľ a zmysel reštitučného zákona. Poukázal na rozpornosť záverov odvolacieho súdu, ktorý na jednej strane tvrdí, že štát získal sporné nehnuteľnosti bez právneho dôvodu v zmysle ustanovenia § 6 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb., na druhej strane však uvádza, že táto okolnosť nebránila štátu (ktorý sa nestal ich vlastníkom), aby s nimi nakladal v prospech právnych predchodcov žalovaných. Ustanovenie § 4 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. naostatok odvolací súd chybné vyložil tak, že nie je rozhodujúci spôsob nadobudnutia veci štátom, ale spôsob nadobudnutia veci povinnou osobou.

Odvolačný súd potom uznesením zo 17. júna 2011 sp.zn. 3 Co 10/2007 doplnil svoj rozsudok z 2. decembra 2010 výrokom, ktorým žalobcovi uložil povinnosť zaplatiť žalovaným 1/ a 2/, do rúk ich zástupcu, náhradu trov konania „pozostávajúcu zo zaplateného súdneho poplatku za odvolanie vo výške 436,37 eura“. Na odôvodnenie svojho uznesenia uviedol, že ním dopĺňa svoj rozsudok rozhodnutím o trovách konania spočívajúcich v žalovanými zaplatenom súdnom poplatku za odvolanie, o ktorých nebolo rozhodnuté vo výroku rozsudku.

Žalobca napadol dovolaním i toto rozhodnutie odvolacieho súdu. Žiadal ho zrušiť majúc za to, že o trovách konania už bolo právoplatne rozhodnuté a rozhodnutie odvolacieho súdu je tak postihnuté vadou podľa § 237 písm. d/ Občianskeho súdneho poriadku, zákona č. 99/1963 Zb. v znení neskorších predpisov (ďalej len „O.s.p.“). Podľa žalobcu tu neboli podmienky pre doplnenie rozsudku podľa § 166 O.s.p., ktoré navyše odvolací súd urobil namiesto rozsudkom iba uznesením.

Žalovaní 1/ a 2/ navrhli dovolanie žalobcu zamietnuť, pretože odvolací súd v napadnutom rozhodnutí správne vyhodnotil vykonané dôkazy a dospel k správnym skutkovým zisteniam a právnym záverom.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolania boli podané včas osobou na tento procesný úkon oprávnenou, preskúmal napadnutý rozsudok a uznesenie odvolacieho súdu bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1, 3 O.s.p.) v medziach určených zákonom (§ 242 ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu treba zrušiť, pretože spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, ktoré pochybenie malo sčasti aj za dôsledok, že nebol dostatočne zistený skutkový stav. Dovolací súd zrušil aj uznesenie odvolacieho súdu o trovách konania, keďže toto rozhodnutie nadväzuje na jeho nesprávny rozsudok.

Zo všeobecného hľadiska považuje dovolací súd za potrebné na úvod odôvodnenia svojho rozhodnutia predovšetkým uviesť, že účelom reštitučných zákonov je zmiernenie majetkových a iných krívd, ku ktorým došlo v rozhodujúcom období od 25. februára 1948 do 1. januára 1990, teda v pomerne dlhom období neslobody a perzekúcie, pričom v mnohých prípadoch k týmto majetkovým a iným krívdám dochádzalo na základe „právnych predpisov“,

ktoré len ťažko možno podľa súčasných kritérií nazvať „právnymi“. Reštitučné zákony z obdobia po roku 1989 „otvorili“ pre oprávnené osoby priestor na to, aby sa domáhali, medzi inými, navrátenia vlastníctva k hnutelným a nehnuteľným veciam. Výklad a aplikácia ustanovení reštitučného zákona musí preto v prvom rade napĺňať jeho účel (I. ÚS 244/2011). Súd rozhodujúci o reštitučnom nároku pri interpretácii príslušných zákonných ustanovení sa musí vyvarovať prílišného formalistického postupu, ktorý môže viesť k zjavnej nespravodlivosti a vedie v konečnom dôsledku až k popretiu účelu reštitúcií.

Odvolací súd založil svoje rozhodnutie o zmene rozhodnutia súdu prvého stupňa a zamietnutí žaloby o vydanie veci predovšetkým na závere, že nárok na vydanie veci zanikol, pretože povinná osoba nebola do šiestich mesiacov odo dňa účinnosti reštitučného zákona účinne vyzvaná na vydanie veci. Odvolací súd ale vo svojich úvahách išiel ďalej a tiež ustálil, že žaloba na vydanie veci by nebola dôvodná ani v prípade, že by výzva na vydanie veci bola urobená včas. Podľa dovolacieho súdu totiž v postavení povinných osôb podľa § 4 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. nemôžu byť dedičia osôb, ktoré vec získali v rozpore s vtedy platnými predpismi alebo preto, že boli protiprávne zvýhodnení. K tomu dodal, že súd v reštitučných nárokoch nerozhoduje o neplatnosti zmluvy s účinkami ex tunc, ale o prechode nehnuteľnosti na pôvodného vlastníka s účinkami ex nunc, konkrétne od právoplatnosti svojho rozhodnutia. Pokračujúc vo svojich úvahách odvolací súd dospel aj k záveru, že v konaní naostatok nebolo preukázané ani to, že by právny predchodca žalovaných nadobudol nehnuteľnosti od štátu v rozpore s vtedy platnými predpismi. Pre posúdenie nároku podľa § 4 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. je podľa odvolacieho súdu rozhodujúce, na základe čoho nadobudla vec osoba uvedená v tomto ustanovení a „pre posúdenie prípadného rozporu nadobudnutia veci fyzickou osobou v danej veci nie je rozhodujúci spôsob nadobudnutia veci štátom, ale je rozhodujúci spôsob nadobudnutia veci touto osobou“. Zmluvy, na základe ktorých získal právny predchodca žalovaných nehnuteľnosti do vlastníctva, boli uzavreté v súlade s vtedy platnými právnymi predpismi a nebolo preukázané ani to, že pri nadobudnutí nehnuteľností bol nadobúdateľ protiprávne zvýhodnený. Takýto záver vyvodil z toho, že odhad ceny rodinného domu, urobený dňa 22. mája 1964 M. K., pracovníkom Západoslovenského Krajského národného výboru sumou 2 482,32 Kčs, bol v súlade s vtedy platnou vyhláškou č. 73/1964 Zb. o cenách stavieb v osobnom vlastníctve a o náhradách pri vyvlastnení nehnuteľností, podľa ktorej pre určenie ceny rodinného domu bola, na rozdiel od neskorších úprav oceňovania nehnuteľností, rozhodujúca výmera obytnej plochy a zaradenie stavby do tej-ktorej triedy kvality a vek stavby.

Podstatou dovolania žalobcu je námietka všetkých uvedených právnych záverov odvolacieho súdu. Podľa dovolacieho súdu žalobca namieta správnosť záverov odvolacieho súdu dôvodne.

K prvotnému dôvodu, na ktorom odvolací súd založil svoj záver na neopodstatnenosti nároku na vydanie veci (ktorú napokon aj podľa odvolacieho súdu štát prevzal spôsobom významným z hľadiska reštitučných dôvodov ustanovených zákonom č. 87/1991 Zb.), t.j. z dôvodu zániku nároku pre jeho neuplatnenie do šiestich mesiacov odo dňa účinnosti reštitučného zákona, dovolací súd uvádza, že tento záver odvolacieho súdu je nenáležitý, sčasti prijatý bez vykonania náležitého dokazovania, a je aj v rozpore s obsahom spisu.

Odvolací súd ohľadne výzvy na vydanie veci z 25. septembra 1991 urobenej advokátom JUDr. D. R. v zastúpení E. S. a G. S.-K. (č.l. 24 spisu) ustálil, že tento úkon má nedostatky, pre ktoré treba mať za to, že nárok nebol uplatnený včas. Na odôvodnenie tohto svojho záveru uviedol, že okrem toho, že k predmetnému listu advokáta nie je pripojené plnomocenstvo, na základe ktorého bol advokát oprávnený na urobenie výzvy v mene pôvodných navrhovateliek, „z predmetného listu nie je ani zrejmé, či a kedy bol predmetný list zaslaný pôvodnému odporcovi 2/ a či a kedy ho tento prevzal.“ K ostatne uvedenému záveru dovolací súd pripomína vyjadrenie pôvodnej povinnej osoby J. T. k žalobe z 1. novembra 1991 (č.l. X. spisu), v ktorom je uvedené: „Listom právneho zástupcu navrhovateliek z 25. septembra 1991 som bol vyzvaný k vydaniu všetkých vyššie uvedených nehnuteľností s poukazom na ustanovenie § 5 zák.č. 87/1991 Zb. v spojení s § 3 zák.č.319/1991 Zb.“ Z uvedeného podľa dovolacieho súdu vyplýva, že záver odvolacieho súdu, že nie je ani zrejmé, či bola predmetná výzva doručená povinnej osobe, je nesprávny.

Pokiaľ odvolací súd poprel účinnosť výzvy urobenej advokátom z dôvodu, že k výzve nie je pripojené plnomocenstvo preukazujúce, že advokát bol oprávnený na urobenie uvedeného úkonu v zastúpení oprávnených osôb, dovolací súd poukazuje na to, že zo žiadneho ustanovenia Občianskeho zákonníka nemožno vyvodit' ako podmienku platnosti plnej moci jej preukázanie tretej osobe; rozhodujúca je objektívna existencia plnej moci a nie jej predloženie druhej strane. Stačí, ak z prejavu splnomocnenca je zrejmé, že právny úkon robí menom splnomocniteľa na základe plnej moci. Nie je preto na vadu právneho úkonu, ak

súčasne s týmto úkonom splnomocnenec nepredloží plnú moc. Rozhodujúce je iba to, či v čase urobenia úkonu splnomocnenca plná moc existovala (pozri napr. rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 1 Cdo 166/96 uverejnený v časopise Zo súdnej praxe pod por. č. 12/1997). Pokiaľ teda odvolací súd vyvodil neúčinnosť výzvy urobenej advokátom v mene oprávnených osôb z dôvodu, že advokát súčasne s výzvou nepredložil povinnému plnú moc, bez toho, že by zisťoval, či plná moc bola skutočne udelená, pochybil.

Ako poznámku k odvolacím súdom riešenej otázke včasnosti a účinnosti výzvy povinnej osoby na vydanie veci podľa § 5 zákona č. 87/1991 Zb. považuje dovolací súd za žiaduce pripomenúť aj priebeh doterajšieho konania vo vzťahu k tejto otázke.

Z doterajšieho priebehu konania zachyteného v spise súdu prvého stupňa totiž vyplýva, že otázka včasnosti a účinnosti urobenia výzvy nebola v konaní po dobu takmer 20 rokov sporná. Z prvého rozsudku súdu prvého stupňa z 24. apríla 2001 č.k. 11 C 150/91-289 vyplýva, že súd, keďže to nikto nenamietal, vychádzal z toho, že oprávnená osoba (G. K.-S, právna predchodkyňa žalobcu) včas a účinne vyzvala povinnú osobu (J. T., právneho predchodcu žalovaných) na vydanie veci. V konaní o odvolaní žalovaných, keďže to žalovanými nebolo rozporované, nebola otázka účinnosti výzvy na vydanie veci, resp. jej včasnosti, riešená; odvolací súd v svojom uznesení z 23. júna 2005 sp.zn. 13 Co 147/02, ktorým zrušil rozsudok súdu prvého stupňa a vec mu vrátil na ďalšie konanie, vychádzajúc zrejme z toho, že výzva bola urobená včas a účinne (opak toho z dôvodov jeho rozhodnutia nevyplýva), sa zaoberal inými skutočnosťami významnými z hľadiska žalobou uplatneného reštitučného nároku. Súd prvého stupňa, konajúci v intenciách zrušujúceho uznesenia odvolacieho súdu, vo svojom ostatnom rozsudku zo 16. novembra 2006 č.k. 11 C 150/1991-446 sa už otázkou včasnosti výzvy na vydanie veci nezaoberal. Včasnosť, resp. účinnosť výzvy nespochybnili žalovaní dokonca ani v novom odvolaní; urobili tak až na odvolacom pojednávaní konanom 18. novembra 2010.

K tomu dovolací súd pripája tiež poznámku, že podmienky pre vznik nároku na vydanie veci, teda aj doručenie písomnej výzvy, museli byť splnené najneskoršie do konca šiestich mesiacov od účinnosti zákona č. 87/1991 Zb. Z toho možno vyvodiť, že výzvu na vydanie veci mohla oprávnená osoba podať aj pred účinnosťou citovaného reštitučného zákona. Zákon o mimosúdnych rehabilitáciách bol schválený 21. februára 1991 a v plnom znení publikovaný v tlači ešte pred nadobudnutím svojej účinnosti, čo mohlo mať za následok

mylnú predstavu niektorých oprávnených osôb o počiatku uplatňovania svojich práv. Preto striktné trvanie na požiadavke, že sa tak mohlo stať až po účinnosti tohto zákona, by malo za následok nutnosť opakovaného podania výzvy. Takýto postup by bol však podľa názoru dovolacieho súdu príliš formalistický, odporujúci zmyslu reštitučného zákona. Okamihom účinnosti uvedeného zákona sa tzv. predčasný právny úkon, teda výzva na vydanie vecí, stal perfektným a tým i záväzným pre povinnú osobu. V nadväznosti na uvedené je treba posudzovať i otázku adresnosti právneho úkonu (výzvy) jednak z toho hľadiska, či sa tento písomný prejav oprávnených osôb dostal do sféry povinnej osoby a či sa tak stalo z hľadiska vôle oprávnených osôb, teda voči komu chceli prejaviť svoju vôľu.

Nemožno preto nechať bez povšimnutia doterajšie zistenia vyplývajúce z obsahu spisu, podľa ktorých oprávnené osoby vyvinuli v danej veci značnú snahu o reštitúciu svojich práv a vyzývali všetky subjekty, ktoré mohli prichádzať do úvahy ako osoby povinné na vydanie nehnuteľností, vlastníctva ktorých boli zbavení. Tomu nasvedčuje napr. ich žiadosť o vrátenie majetku z „28. 11. 1990“ (ohľadne ktorej odvolací súd ani neexistoval, komu bola určená), žiadosť o vrátenie majetku z 29. marca 1991 adresovaný Ministerstvu pre správu a privatizáciu národného majetku Slovenskej republiky a pod.

Vychádzajúc z uvedeného dovolací súd dospel k záveru, že pokiaľ ide o otázku včasnosti a účinnosti uplatnenia nároku na vydanie vecí, spočíva rozhodnutie odvolacieho súdu na nesprávnom právnom posúdení vecí, ktorá vada mala sčasti za dôsledok, že skutkový stav nebol dostatočne zistený, či je daný dôvod na zrušenie jeho rozsudku v zmysle ustanovenia § 243b ods. 2 O.s.p.

Hoci odvolací súd zamietol žalobu z dôvodu zániku nároku na vydanie vecí pre jeho neuplatnenie v zákonom stanovenej prekluzívnej lehote, navyš alternatívne sa zaoberal i hodnotením zákonných podmienok pre vydanie vecí podľa § 4 ods. 2 zákona č.87/1991 Zb., pričom dospel k záveru, že v postavení povinných osôb podľa § 4 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. nemôžu byť dedičia osôb, ktoré vec získali v rozpore s vtedy platnými predpismi alebo preto, že boli protiprávne zvýhodnení. K tomu dodal, že súd v reštitučných nárokoch nerozhoduje o neplatnosti zmluvy s účinkami ex tunc, ale o prechode nehnuteľnosti na pôvodného vlastníka s účinkami ex nunc, konkrétne od právoplatnosti svojho rozhodnutia.

Podľa § 4 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. povinnými osobami sú tiež fyzické osoby,

ktoré nadobudli vec od štátu, ktorý získal oprávnenie s ňou nakladať za okolností uvedených v § 6 zákona, a to v prípadoch, keď tieto osoby nadobudli vec buď v rozpore s vtedy platnými predpismi, alebo na základe protiprávneho zvýhodnenia osoby nadobúdateľa, ďalej aj osoby blízke týmto osobám, pokiaľ na ne tieto osoby vec previedli.

Z uvedeného vyplýva, že v rovnakom postavení ako osoba, ktorá získala vec od štátu buď v rozpore s vtedy platnými predpismi alebo v dôsledku protiprávneho zvýhodnenia, sú aj osoby tejto osobe blízke, na ktoré zmienená fyzická osoba majetok previedla. Táto dikcia skutočne znamená, že v uvedenom postavení nemôžu byť dedičia osôb, ktoré vec získali v rozpore s vtedy platnými predpismi alebo preto, že boli protiprávne zvýhodnení. Dedičstvo sa totiž podľa § 460 Občianskeho zákonníka nadobúda smrťou poručiteľa a dedenie spočíva na princípe prechodu majetku poručiteľa na dediča. Pre dediča osoba, ktorá vec získala od štátu v rozpore s vtedy platnými predpismi alebo za situácie, že bola protiprávne zvýhodnená, teda režim vyššie citovaného ustanovenia zákona č. 87/1991 Zb. neplatí, čiže taký dedič nemôže byť povinnou osobou podľa zákona č. 87/1991 Zb. a nemožno proti nemu úspešne podať návrh na vydanie veci podľa ustanovenia § 4 ods. 2 zákona o mimosúdnych rehabilitáciách. Uvedené ale platí len potiaľ, pokiaľ by nárok na vydanie veci smeroval voči fyzickej osobe, ktorá vec (tvoriacu predmet reštitučného nároku) zdedila ešte pred uplatnením nároku na jej vydanie v súdnom konaní v zmysle ustanovenia § 4 ods. 2 zákona o mimosúdnych rehabilitáciách.

V preskúmvanej veci ale o ide o iný právny základ práv a povinností účastníkov, ako to ustálil odvolací súd.

Nehnutelnosti, o vydanie ktorých ide v preskúmvanom konaní, nadobudli od štátu na základe kúpnej zmluvy z 15. júla 1964 J. T. a jeho manželka A. T., rod. J.. J. T. bol na vydanie vecí vyzvaný a bola voči nemu, okrem iného, bola podaná aj žaloba na splnenie povinnosti vydať vec. J. T. zomrel až v priebehu konania o reštitučnom nároku, dňa 29. mája 1992, žalovaný 1/ a 2/ sú jeho dedičmi.

Zákon č. 87/1991 Zb., ktorý vo vzťahu k Občianskemu zákonníku je lex specialis, upravuje v prvej hlave druhej časti oblasť občianskoprávných vzťahov. V tomto rozsahu, resp. minimálne v tomto rozsahu, je tento zákon predpisom občianskoprávnym. V tých oblastiach občianskoprávných vzťahov, v ktorých tento zákon nemá špeciálnu úpravu, je

potrebné postupovať analogickým použitím ustanovení Obč. zák., s ohľadom na jeho ustanovenie § 853.

Zákon č. 87/1991 Zb. v ustanovení § 5 ods. 2 umožňuje oprávnenej osobe uplatniť nárok podaním výzvy na vydanie vecí u povinnej osoby, teda aj povinnej osoby v zmysle ustanovenia § 4 ods. 2 zákona, a to do šiestich mesiacov od účinnosti tohto zákona, ak tak v ustanovenej lehote neurobí, jej nárok zanikne. Písomnou výzvou sa nárok uplatňuje (aj konkretizuje) a úkonmi podľa § 5 ods. 3 alebo 4 sa ďalej realizuje. Takto realizovaný nárok, ako všetky nároky, okrem tých, ktoré sú úzko spojené s osobou oprávneného, prechádza na dediča. Rovnako tomuto nároku zodpovedajúca povinnosť, záväzok, ktorý nie je spojený s osobou povinného, prechádza na dediča. Ani v prípade povinnosti pri zmiernení následkov niektorých majetkových a iných krívd nejde o povinnosti úzko spojené jedine s osobou povinnej osoby. Pri dedení podľa ustanovení Obč. zák., ktoré sú ovládané zásadou univerzálnej sukcesie, dochádza k výmene zaviazaného subjektu v celej šírke a vo všetkých zložkách jeho právnych vzťahov. Právni nástupcovia zomrelej povinnej osoby už nevystupujú ako povinné osoby v zmysle reštitučného zákona, ale ako dedičia zomrelej povinnej osoby.

Pri inom výklade by bola možnosť nápravy majetkových krívd značne obmedzená a závislá od náhodilej ničím neovplyvniteľnej udalosti, čo zrejme zákonodarca nemal na mysli. Aj v tomto smere je potrebné poukázať na účel a poslanie zákona č. 87/1991 Zb.

Vyššie uvedené možno podľa dovolacieho súdu zhrnúť tak, že smrťou povinnej osoby prechádza povinnosť zodpovedajúca riadne uplatnenému reštitučnému nároku na jej právneho nástupcu (porovnaj rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. januára 2008, sp.zn. 1 M Cdo 10/2006, uverejnený v Zbierke rozhodnutí a stanovísk súdov Slovenskej republiky, zväzok 5, ročník 2008, str. 36, pod publikačným číslom 50/2008).

Odvolací súd sa v dôvodoch svojho rozhodnutia ďalej alternatívne zaoberal aj hodnotením ďalšej zo zákonných podmienok pre vydanie vecí podľa § 4 ods. 2 zákona č.87/1991 Zb., pričom dospel k záveru, že v konaní naostatok nebolo preukázané ani to, že by právny predchodca žalovaných nadobudol nehnuteľnosti od štátu v rozpore s vtedy platnými predpismi. Pre posúdenie nároku podľa § 4 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. je podľa dovolacieho súdu rozhodujúce, na základe čoho nadobudla vec osoba uvedená v tomto ustanovení. Ustálil, že „pre posúdenie prípadného rozporu nadobudnutia vecí fyzickou osobou v danej veci nie je

rozhodujúci spôsob nadobudnutia veci štátom, ale je rozhodujúci spôsob nadobudnutia veci touto osobou“. Zmluvy, na základe ktorých získal právny predchodca žalovaných nehnuteľností do vlastníctva, boli uzavreté v súlade s vtedy platnými právnymi predpismi a nebolo preukázané ani to, že pri nadobudnutí nehnuteľností bol nadobúdateľ protiprávne zvýhodnený.

Podľa dovolacieho súdu sa nemožno bez ďalšieho stotožniť ani s týmito závermi odvolacieho súdu majúcimi základ v jeho parciálnom konštatovaní, že „pre posúdenie prípadného rozporu nadobudnutia veci fyzickou osobou v danej veci nie je rozhodujúci spôsob nadobudnutia veci štátom, ale je rozhodujúci spôsob nadobudnutia veci touto osobou“.

Kto je povinnou osobou určuje zákon š. 87/1991 Zb. v svojom ustanovení § 4 (a v určitých prípadoch v ustanovení § 13 ods. 3). Pri fyzických osobách je zákonným predpokladom ich povinnosti vydať vec skutočnosť, že nadobudli vec (v rozpore s vtedy platnými predpismi, alebo na základe protiprávneho zvýhodnenia) od štátu, „ktorý získal oprávnenie s ňou nakladať za okolností uvedených v § 6 tohto zákona“ (porovnaj znenie § 4 ods. 2 zákona).

Dovolací súd za náležitý nepovažuje ani záver odvolacieho súdu, že zmluvy, na základe ktorých získal právny predchodca žalovaných nehnuteľností do vlastníctva, boli uzavreté v súlade s vtedy platnými právnymi predpismi a nebolo preukázané ani to, že pri nadobudnutí nehnuteľností bol nadobúdateľ protiprávne zvýhodnený.

Zmyslom ustanovenia § 4 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. je postihnúť aj tie prípady, keď orgány totalitného štátu pripustili prevod majetku štátu na fyzické osoby aj za cenu porušenia tých predpisov, ktoré dokonca sám kreoval. Nerešpektovanie vtedy platných predpisov sa mohlo prejaviť tak v samotnom nadobúdacom akte, ako aj v postupe štátnych orgánov, ktorý prevodu predchádzal a ktorý vedome sledoval cieľ vytvoriť také predpoklady, aby následný prevod, aspoň formálne, zodpovedal ustanoveniam platného práva. Porušenie predpisov pritom nemuselo mať podobu zjavného nerešpektovania pozitívneho práva; mohlo ísť aj o skrytú formu, teda obchádzanie platných predpisov za tým účelom, aby bol dosiahnutý výsledok, ktorý by pri dôslednom rešpektovaní predpisov nebolo možné docieliť. Pri posudzovaní podmienok daných ustanovením § 4 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. treba preto vychádzať z objektívne daných skutočností.

Odvolačiaci súd svoj záver o tom, že zmluvy, na základe ktorých získal právny predchodca žalovaných nehnuteľností do vlastníctva, boli uzavreté v súlade s vtedy platnými právnymi predpismi a že nebolo preukázané ani to, že pri nadobudnutí nehnuteľností bol nadobúdateľ protiprávne zvýhodnený, odôvodnil len hodnotením správnosti odhadu ceny rodinného domu, urobeného dňa 22. mája 1964 M. K., pracovníkom Západoslovenského Krajského národného výboru bizarnou sumou 2 482,32 Kčs, majúc za to, že odhad bol v súlade s vtedy platnou vyhláškou č. 73/1964 Zb. o cenách stavieb v osobnom vlastníctve a o náhradách pri vyvlastnení nehnuteľností, podľa ktorej pre určenie ceny rodinného domu bola, na rozdiel od neskorších úprav oceňovania nehnuteľností, rozhodujúca výmera obytnej plochy a zaradenie stavby do tej-ktorej triedy kvality a vek stavby. Pri riešení otázky, či právny predchodca žalovaných nenadobudol nehnuteľnosti v rozpore s vtedy platnými predpismi alebo na základe protiprávneho zvýhodnenia, sa nevyrovnal s ďalšími zisteniami, ktoré vyšli najavo v priebehu konania a v záujme zistenia rozhodujúcich skutočností pre posúdenie uvedených otázok nevykonal prípadné ďalšie do úvahy prichádzajúce dokazovanie.

Dovolačiaci súd poukazuje v tejto súvislosti predovšetkým na postup orgánov štátu pri získaní a odovzdávaní sporných vecí do vlastníctva právneho predchodcu žalovaných vyplývajúci z dosiaľ zistených skutočností.

Z obsahu preskúmaného spisu zatiaľ vyplýva, že Miestny národný výbor v R. prijal dňa 8. apríla 1964 uznesenie č. 64/R-1964, podľa ktorého rada tohto orgánu prerokovala žiadosť J. T. a „vzhľadom k tomu, že prídelca domu č. 156 bol vyst'ahovaný z R., dom si nespĺaca, avšak od nájomníka poberá nájomné 600,-Kčs ročne uznáša sa podať návrh na ONV na zrušenie prídelu E. S. a jeho pridelenie do vlastníctva MNV, cieľom jeho odpredaja žiadateľovi“ (č.l.108 spisu). V nadväznosti na to vydal odbor vodného hospodárstva a pre veci poľnohospodárstva a lesníctva Okresného národného výboru Bratislava – vidiek rozhodnutie o zrušení prídelu z 25. mája 1964 č. Vod/1241/1964 (č.l. 106 spisu) „pre nesplnenie prídelových podmienok“ – ktoré je odôvodnené tým, že „prídelca nespĺnil podmienky prídelcu“, keďže vykonaním šetrením bolo zistené, že prídelca (ktorý bol z R. v roku 1952 vysídlený; poznámka dovolacieho súdu) „dal tieto nehnuteľnosti do prenájmu a inkasoval nájomné“. Odvolanie prídelcu E. S. bolo vybavené listom zo 16. júna 1964 vedúceho odboru VPLH Okresného národného výboru č. Vod-1241/1964 (č.l. 340 spisu) v znení: „Na Vaše podanie zo dňa 3/6.1964 Vám sdeľujem,

že na dom v R. Ste dosiaľ nič neplatili a preto Vaše odvolanie sa nemôže brať do úvahy. Je ale pravdou, že od roku 1952 Ste inkasovali nájom, čo ovšem nebolo podľa prídelových predpisov správne a o dom ste sa nestarali a preto Vaše odvolanie nie je opodstatnené.“ Krátko na to bola 15. júla 1964 uzavretá medzi Československým štátom, v zastúpení Miestnym národným výborom v R., a kupujúcim J. T. a jeho manželkou A. T. kúpna zmluva ohľadne domovej nehnuteľnosti (č.l. 112 spisu) a dňa 5. októbra 1965 bola medzi tými istými účastníkmi uzavretá dohoda o osobnom užívaní pozemkov (č.l. 111 spisu).

Vzhľadom na vyššie uvedené dovolací súd považuje záver odvolacieho súdu o nesplnení podmienok reštitúcie majetku žalobcu podľa § 4 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. prinajmenej za predčasný.

Majúc na zreteli uvedené dovolací súd dospel k záveru, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu treba zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie, pretože spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, resp. z dôvodu, že odvolací súd v niektorých otázkach v dôsledku nesprávneho právneho posúdenia veci nedostatočne zistil skutkový stav (§ 243b ods. 2 O.s.p.). Na zrušený rozsudok odvolacieho súdu nadväzuje jeho uznesenie o časti trovách konania, ktoré už z toho dôvodu nemôže obstať a bolo preto tiež zrušené. K zrušenému uzneseniu odvolacieho súdu dovolací súd iba stručne poznamenáva, že podľa jeho názoru odvolací súd dospel k plne akceptovateľnému záveru a že jeho závery nie sú v danom prípade zjavne neodôvodnené a nezlučiteľné s ustanovením § 166 O.s.p. Skutočnosť, že odvolací súd namiesto rozsudku rozhodol o časti trov konania uznesením, nezakladá bez ďalšieho dôvod vyslovenia jeho nesprávnosti.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 14. novembra 2012

JUDr. Ladislav G ó r á s z, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Dagmar Falbová